

en el mateix poble. El pare fou un dels tres afusellats amb l'arribada dels nacionals, sense cap mena de judici. Varen trigar prop d'un any a tenir la confirmació –i encara d'una manera molt poc delicada– que el pare, empresonat, havia estat afusellat el mateix dia de l'empresonament, un diumenge, passat el pont de Figueres, a la carretera de Girona, sobre la riera del Capellada. Ningú no sap on foren enterrats els tres afusellats.

Varen ésser uns fets molt tristos i amargs. Per això no en volem parlar.

Les conseqüències de la guerra civil foren la de la pena i la solitud; la incomprensió per part de molta gent. Només un exemple: quan van tenir la certesa que el pare era mort, les dues germanes –i també les famílies de les dues altres víctimes– es van posar de dol; doncs bé, hi hagué qui les acusà «de fer protesta i publicitat contra el règim».

Si vam tirar endavant, si ens en vam sortir, fou gràcies a la força de voluntat de plantar cara a les dificultats. La mare després de la guerra caigué malalta. Foren deu anys de malaltia.

Les dues germanes, que en parlar d'aquest episodi han perdut el somriure i s'han posat serioses, recorden els pares. I un dels consells que aquest els donava, quan eren petites, era de no ésser mai venjatives. «*l la mare, un cop mort el pare, encara ens aconsellava de no ser-ho.*»

Després de la guerra continuen amb la perruqueria. La Pilar va fent espardenyas, però no a can Llança, sinó a can Lladó. Més endavant treballarà per a can Vilarrasa fent les espardenyas a casa. Els vespres feien jerseis.

L'octubre de l'any 50 posen les travesses i les novel·les de canvi. Per a les travesses varen anar a trobar el delegat de Girona que, al moment, ja els va donar la bústia. «*Llavors la travessa no es segellava, sinó que es comprava i la tiraven a la bústia. Sovint ens solien donar alguns cèntims de propina.*» Quan els preguntem quants diners es gastaven setmanalment al poble en les travesses, ambdues germanes fan memòria i afirmen que la mitjana, al començament, eren unes 125 travesses, que llavors costaven tres pessetes cada una: en total, doncs, unes 375 pessetes a la setmana. Ara bé, el nombre dels afeccionats va anar augmentant continuament.

Quant a les novel·les de canvi, es tractava de les famoses del «Oeste»: Marcial Lafuente, Es-

tefania... També en aquest punt tingueren alguna dificultat en ésser acusades de traficar amb novel·les pornogràfiques. La persona que les acusava, cada setmana els anava a buscar algunes novel·les per llegir-les –gratis, evidentment–, vetllant d'aquesta manera per la moral pública.

A elles els agrada molt llegir, i per això s'estimen els llibres. La lectura fou un dels recursos que tingueren per a oblidar i distreure's. Entusiasmades, ens parlen dels autors i temes preferits: Zane Grey (aventures), Pérez y Pérez (amor)... Poc temps després de les travesses i les novel·les, van instal·lar la merceria. Els hauria agradat més una botiga de comestibles, però els semblava que no hauria lligat amb la perruqueria. La primera provisió de gèneres els suposà una inversió de 6.000 pessetes. Però aquí sí que, per una vegada, tingueren la sort de costat: poc després d'haver inaugurat la botiga van treure un 14 a les travesses que els suposà un guany de 21.600 pessetes. I perquè ens fem una mica d'idea del que representava aquella quantitat, precisen que el sou setmanal d'un treballador a la fàbrica oscil·lava, en aquells moments, entre les 125 i les 150 pessetes.

Amb la merceria, la Pilar es va afeccionar als tapissos. «*No tenen preu per les hores i hores que cal dedicar-hi. Cap a finals dels 60, comptant les hores que hi podia passar al preu que les pagaven a les fàbriques, podien valer prop de les 100.000 ptes.*». En va aprendre pràcticament sola, amb l'ajut de llibres.

Fa uns anys, es van deixar perruqueria i merceria; per jubilació i per cansament. Ara porten una vida plàcida. Passen l'estona fent labor i atenent el jardí.